

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בליל ג' דחנוכה תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רס"ב

נחל מצרים, לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים, ארבעה עשר יום. ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך, וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב, על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו. ומבואר בגמרא (מועד קטן ט.) שחגגו ישראל את חנוכת הבית שבעה ימים קודם חג הסוכות, מח' תשרי עד חג הסוכות, ולאחר מכן חגגו את חג הסוכות שבעה ימים נוספים. ומבואר בראשונים שם, דבחנוכת בית המקדש יש חיוב שמחה שנאמר (דברים יב"א) והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכן שמו שם וגו', ושמחתם לפני ה' אלקיכם ע"כ. ואמרו שם אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, כי בהשבעה ימים קודם סוכות עשו כל יום שמחה ומשתה, ובתוך הימים הללו חל יום הכפורים ע"ש. הרי לנו גודל החיוב של משתה ושמחה בחנוכת המקדש, עד שחיוב השמחה דוחה תענית יום הכפורים. ואם כן גם בימי היוונים שהוצרכו לחנך המקדש מחדש, נתחייבו בחיוב שמחה שבעת ימים, ולזכר זה ימי חנוכה הם ימי שמחה.

ובגמרא שם פריך, דהן אמת דחייבים היו בשמחה, מיכל לא ניכלו ולא לישתו, ומשני אין שמחה בלא אכילה ושתיה ע"כ. ואם כן כיון שנתחייבו בימי החשמונאים בשמחת חינוך הבית, על כרחך הוצרכו גם לסעוד סעודה בכל יום, דאין שמחה בלא אכילה ושתיה, ומניעת האכילה תבטל משמחתם, ועל כן בימי חנוכה שעושין זכר לשמחת חנוכת הבית בימים ההם, על כן יש מצוה בריבוי הסעודות, כמו שהיה אז בימי החינוך.

*

והנה חז"ל (שם) למדו מזה דאין מערבין שמחה בשמחה, דאם איתא דמערבין שמחה בשמחה, איבעי ליה למינטר עד חג, ומיעבד שבעה להכא ולהכא [לחנוכת הבית ולרגל], ומדעשה שמחת חנוכת הבית שבעה ימים קודם חג, נלמד דאין מערבין שמחה בשמחה. [ובתוספות (ח: ד"ה לפי) דכמו שאין עושין מצות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה, כן שמחה בשמחה יהיה לבו פנוי בשמחה].

יוונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים, ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים. ויש להבין למה הזכיר ופרצו חומות מגדלי, אשר לכאורה נקודה זו אינו נוגע להנס דחנוכה, ודי באמרו וטימאו כל השמנים. גם מה שסיים ימי שמונה קבעו 'שיר ורננים', הלא קבעו הדלקת נרות והלל והודאה, ולמה הזכיר שיר ורננים.

ידוע קושיית הבית יוסף (סימן תרע) דלכאורה ביום הראשון לא היה נס, ולמה מדליקין ביום הראשון. ותיריך דתיכף ביום הראשון כאשר עירו השמן מהפך להמנורה נתמלא שוב בשמן, ושפיר היה נס גם ביום הראשון ע"כ. והקשו על זה דאם כן ביום השמיני לא היה נס, שהרי נתמלא כבר ביום השביעי השמן ההוא.

*

ונראה דהנה ברמב"ם (ה' חנוכה ג.) כתוב, שמונת הימים האלו וכו', ימי שמחה והלל, ומדליקין בהן הנרות וכו', והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים ע"כ. ומבואר מדבריו דיש חיוב שמחה בחנוכה. והנושאי כלים לא ציינו מקור לזה, מאיזה טעם יתחייב גם בשמחה. (ועיין בתוס' תענית יח: ד"ה הלכה). ובשלחן ערוך (סימן תרע"א) כתוב ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. הגה, ויש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח (מהר"א מפראג). ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם, ואזו הוי סעודת מצוה ע"כ. ויש להבין דאם יש חיוב בריבוי סעודות בחנוכה משום חנוכת המזבח, למה צריכין להוסיף גם זמירות ותשבחות, ואיך יתהווה מזה סעודת מצוה.

ונראה דהנה כבר דברנו אתמול, דלדעת הרמב"ן פקעה הקדושה מהמקדש על ידי שבאו בה פריצים וחללוה. וכאשר גברו החשמונאים הוצרכו לחנך את קדושת הבית מחדש, והיה אז חינוך המקדש, ולכן נקראים הימים הללו 'חנוכה'. והנה בעת שחינך שלמה המלך את המקדש, כתיב (מלכים א ח-סה) ויעש שלמה בעת ההיא את החג, וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד

ומעתה בנס דחנוכה, דרצו חכמים לקבוע זכר על החנוכה הבית, שעבור זה נקרא חנוכה, אשר שמחה זו חיובו היתה 'שבעת' ימים דאורייתא, שהרי ביטל שלמה אז מצות יום הכפורים עבור זה. ואם כן גם אי לא היה מתרמי אז נס בהשמן של נרות, גם כן היו קובעים חג שבעת ימים לזכר חנוכה המקדש, וכמו כן להנס דנרות יש לקבוע זכר גם אם לא היה אז חנוכה המקדש. ואם כן שבעה ימים הראשונים של חנוכה באים יחד השמחה של חנוכה הבית והשמחה של נס הנרות שחלו כאחד, וכיון שיש לעשות היכר זכר לכל אחד לחוד, הוסיפו יום השמיני, שזה אינו בשביל חנוכה הבית ששמחתו רק שבעה, כדי להיות זכר לנס דנרות לחוד. ועל כן קורין יום האחרון בשם 'זאת חנוכה', על שם זאת חנוכה המזבח. והוא בא לרמז כי סיבת הוספת יום האחרון לנס דנרות, זאת באה בשביל חנוכה המזבח, שהשבעה הימים הקודמים היו לחנוכה המזבח, ועל כן הוצרכו להוסיף זאת, יום אחד על נס דנרות לחודא.

*

מחשבתו לכבוד ה' בלי שום כוונה אחרת להנאת הגוף, אזי היא צורך גבוה כמו קרבנות נשיאים, ועוד טוב ממנו, ויפה דנו קל וחומר. אך מי יכול לעמוד בזה, כי אם גדולי ישראל, שהרי משום כך סבירא ליה לאבא שאול (יבמות לט): מצות חליצה קודם למצות יבום לרוב העולם שאינם יכולים לעמוד על מחשבתם שלא לכוון להנאת הגוף. והכא נמי דכוותיה. ואשר על כן לא הקהיל שלמה המלך ע"ה אלא זקני ישראל וראשי האבות, שהיו אז גדולי עולם בני נביאים ובעלי רוח הקודש העומדים על דעתם, אבל לא כל ישראל. אך ישראל קדושים מאליהם נקהלו כולם וכל אחד בנפשו שיער שיכול הוא לעמוד על דעתו וכוונתו, ובין כך אכלו כולם ביום הכפורים, ולא היה כח ביד שלמה המלך ע"ה לומר לא תעביד מצוה, כי אדם נאמן על עצמו. ולבסוף הוה דייגי, אף על פי שכל אחד ידע בנפשו האמת, אך הוה דאיג על חביריו, אולי בקהלה גדולה הלו ימצאו אנשים שאכלו שלא מן הדין. ויצאה בת קול כולכם מזומנים לחיי העולם הבא, העיד הקב"ה עליהם, אחד מהם לא נעדר שאכל שלא כראוי, והיו שמחים וטובי לב ע"כ.

ויש להוסיף כי החיוב בחנוכה הבית אינה האכילה והשתיה, אלא שמחה של מצוה עבור בית ה', וכמו שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם. ורק כיון שאין שמחה בלא אכילה ושתיה, כי הרעבון מחליש כח השמחה, על כן הותרו לאכול ולשתות אז ביום הכפורים. אבל אכילה ושתיה בעת שחסר מהאדם ושמחתם לפני ה' אלקיכם, אין זה מצוה כלל, ולכן דאגו על אכילתם ביום הכיפורים, עד שיצתה בת קול שכולם מזומנים לחיי העולם הבא, ששמחתם בה' היתה שלימה, ולא היה חסר ממנה כלום.

וכמו כן ימי חנוכה שבאים לזכר על חנוכה המקדש, חיוב ריבוי הסעודות הוא רק כדי שלא יחסר מהשמחה של מצוה עבור הטובות שעשה אז ה', אבל בשעה שחסר מהאדם שמחת המצוה אין חיוב באכילה ושתיה. ולכן נוהגין לזמר שירות ותשבחות בהסעודה, לשמוח בשמחתו של מקום, ואז האכילה ושתיה מצוה, כי אין שמחה אלא באכילה ושתיה.

וזהו הכוונה, יוונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים, ופרצו חומות מגדלי, וממילא נתבטל קדושת המקדש כי באו בה פריצים וחללוה, והוצרכו לחנך קדושת המקדש מחדש, שמחייבת שמחה שבעה ימים. ושוב נתהווה עוד נס לטובה, שטמאו כל השמנים, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, וגם זה מחייב שמחה על שבעת ימים שהיה בהם נס. וכיון שבאו כאחד ולא יהיה היכר לנס דנרות, על כן 'בני בינה ימי שמונה קבעו', כדי שתהא יום אחד מיוחד על הנס דנרות, וקבעו גם 'שיר ורננים', להרבות בסעודה ולומר שירות ותשבחות, כי חינוך המקדש מחייבת חיוב שמחה, וזאת גורמת גם חיוב אכילה ושתיה, דאין שמחה בלי אכילה ושתיה, שלא יחלש על ידי מניעת אכילה מהשמחה, ולכן יש לקבוע גם שיר ורננים להגביר שמחת המצוה של חינוך בית ה', שזהו עיקר החיוב של השמחה. ■

והנה בגמרא שם אמרו, אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה. יצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנים לחיי העולם הבא. מאי דרוש, אמרו קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם, וקרבן יחיד [של נשיאים] דוחה שבת דאיסור סקילה [דחמור מכת], מקדש דקדושתו קדושת עולם, וקרבן צבור [דמה שהיו מקריבין בימי חנוכה הבית קרבן ציבור הוא], ויום הכפורים דענוש כרת, לא כל שכן. אלא אמאי היו דואגים, התם [במשכן] צורך גבוה [הוה קרבנות], הכא [בחנוכה הבית] צורך הדיוט [משתה] וכו'. יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העולם הבא. ומנלן דאחיל להו, דתני תחליפא ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו וכו', דאחיל להו עון יום הכפורים ע"כ.

ובמשך חכמה (פ' אמור) כתוב דבזה מדוייק לשון הכתוב במצות יום הכפורים, כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדורותיכם וגו', ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וגו' (ויקרא כג-לא), שהזכיר חקת עולם לדורותיכם בתר מלאכה, ולא אחר הציווי להתענות. דמרמו על יום הכפורים שנתחנך המקדש בימי שלמה שלא התענו, ולא היה נוהג רק איסור מלאכה לבד, ואין חק עולם רק למלאכה, ולדורותיכם אינו בתענית ע"כ.

והנה בחתם סופר (פ' פקודי קסה). כתב, דלכאורה צריך עיון איך טעו שלמה המלך ע"ה והסנהדרין לדרוש קל וחומר בטעות עד שמחל להו הקב"ה, וסנהדרין היושבים במקום אשר יבחר ה' סמוך למזבח קשה שיזדקק טעות לפניהם. על כן נראה, דודאי לאכול ביום הכפורים לשם מצוה, אם אדם יכול לכוון כל